

Петар ЧАБАРКАПА

РОДОЉУБЉЕ У ЛИРИЦИ НИКОЛЕ I ПЕТРОВИЋА

По реду вожње тог захукталог воза романтизма који је кружио Европом владика Раде је силазио на својој задњој станици, а његов синовац Никола још се није ни спремио на такво путовање. Но, владика је престоничку круну предао Данилу, а пјеснички вијенац синовцу Николу. И једном и другом даривао је тешко, али и ђавољски изазовно бреме. Никола Петровић остаје вјеран том владицином романтизму: у лирској као и у епској пјесми, и у драми, и у спјеву, и у двадесетим годинама XX вијека.

У пјесми „Спомену својега оца”, некој врсти пролога у пјесничко, духовно дјело, и светог аманета за свјетовни водич, отац га, наиме, завјетује да послужи „из свог срца Српство мило”, али и да буде јунак. Испуњавајући очев аманет, он је јунаштво поетизовао на великом романтичарском плану Српства. Овакав аманет садржи и један науч о животу, па, дакле, и о смрти: живот је иначе кратак, иницира пјесме, па пријети опасност да, опчињен њиме, заборави на његов прави смисао и тако га обезвриједи. Тај крхки живот имаће једино смисла ако га намијениш другоме, своме роду и народу, па ће погибија спасити живот од пролазности и анонимности: "Погинеш ли, јунаку ће / на гроб виле вјенце плести". Типично романтичарско-патриотска матрица.

Пјесма под насловом „Звоно цетињског манастира”, не знам да ли рећи кипти или болује од нагомиланих романтичарских уздаха и узлета, проливања крви, јунака којима се диве вјекови, заноса и поетике, школско-тинејџерског одушевљења, али је помињемо из разлога што се већ код осамнаестогодишњег младића виде узајамне гравитације и оквирни меридијани пјесникове родољубиве поетике: ту је Бог, Српство и славни преци. То је пјесникова прошлост, стварност и будућност и оптимизам као основно обиљежје његове родољубиве поезије.

Мало је пјесама које сматрамо родољубивим Николе I Петровића које у својој структури, посредно или непосредно, не почивају на носећој конструкцији која се зове – Српство.

А шта је то Српство, барем према пјесмама овог пјесника?

Српство, дакле, није нигдје код Николе Петровића ни имагинарно, ни удаљено временски ни просторно, јер он обитава у њему, са њим. Он је његов изданак, потомак, предак, стожер. Он стоји у њему, никад на маргини, чак би се рекло да је у његовом центру. Или стоји као горди кавкаски Прометеј, опкољен тамом, и опет се брани од помамних птичурина. Иако сапет на „до два само оазиса / међу волне и међ змије” (ријеч је о пјесми–посланици свом руском пријатељу Хилфердингу из 1872. године). Жали пјесник над судбином тог народа који са толиког пространства Душаније, како сам пјесник каже, опстаје на два острва, на двије оазе, остало је потопљено и поробљено. Свакако, није тешко препознати које су то двије оазе Српства. Но пјесник, непоправљиви оптимиста, неће ни да помисли камоли да вјерује како је све то заувјек изгубљено.

Тако се, свакако, морамо позвати на антологијску пјесму „Онамо, 'намо!...”

Мотив Призрена и Дечана не почиње овом пјесмом, а Косово и Милош скоро да су стајаћи мотиви у његовој патриотској лирици. Призрен и Дечани као синоними за синтагму – велико Душаново царство – датирају још из 1859. године и налазимо их у номинално анакреонској пјесми „Пијмо вино!”. Дионизијску енергију и замах пјесник користи као згодну мелодију да се одужи двоструки дуг: противнику који је неправедно узео туђе, а својим прецима што изгинуше бранећи то... „Сви прегнимо погинути... / Призрен мора бити наш”.

Пјесми „Онамо, 'намо” услугу би могли направити „аналитичари” кад је не би дирали, можда равну оној коју јој је учинио Богдан Поповић кад је под строгим критеријумима да „песма цела буде лепа” уврстио у своју чувену антологију. Сваку пјесму треба чувати и од сувишних асоцијација и од идеологизације, на примјер од оне да пјесма има хегемонистичку конотацију. Негдје се опет каже да има и социјалну ноту (наводно – хоће брижљиви господар у својој кршевитој земљи да приушти житницу)... У оба случаја такозвана тумачења упрошћавају поетску интенцију до баналности. Ништа јој не доприноси ни историографски детаљ – како је Никола Петровић у једном даху написао ову пјесму пошто му је Марко Миљанов на једној сједјелци причао о старинама, па и о Призрену, Дечанима и Душану.

Зрачење Призрена и великог Душановог царства, Косова, Обилића неодољивом гравитацијом – нити почиње нити се завршава са Николом Петровићем. Оно живи и станује у свијести и у срцу свих његових предака, особито у пјесничкој и владарској атмосфери Петровића. Усуђујемо се на поређење: Као што је Лаза Костић и четрдесетак година носио визију *Santa Maria della Salute* и преточио је у пјесму у једном ријетко срећном надахнућу, и Никола Петровић је растао са визијом катаклизме српског народа напоредо са визијом да се сав некадашњи сјај може и мора вратити на право мјесто и правим власницима. И ми, данашњи читаоци, као да гледамо како пјесник, са дланом изнад очију, гледа преко осам планина, или преко осам гласовитих строфа, још невиђени При-

зрен и у сјају и у рушевинама. И Милошев гроб, и своје осветнике, и сабљу што „бједној раји њом истом с руку расјецам вен!” Заиста величанствена визија и аналогна пјесма. Треба ли тражити другу идеологију поред стихова „С огњишта милог бјежи ми, куго...”, гдје ни огњиште ни куга нијесу метафоре него голе, дословне чињенице?

Навикли смо на пјесничку ведрину, чак на озареност, на дјечачку радост кад послје ослобођења Бара скоро да милује и плаво море, као загубљено дијете што се вратило у свој дом, па скоро да не повјерујемо да смо нашли онолико сјете, беспомоћног уздаха, скоро вапаја над судбином своје браће у анектираној Босни и Херцеговини 1908. године.

Но, и уздаси и поклици, ведрине и облаци, огњишта и црквена звона – све су то листићи једнога цвијета у вијенцу једног романтичара.

